

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Сергій КОЗАК**, 1991 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2014 році здобув ступінь магістра права в Національній академії внутрішніх справ України, у 2021 році — ступінь магістра за спеціальністю «Містобудування» у Київському національному університеті будівництва і архітектури, є директором ТОВ «Консалтинговий центр культурної спадщини», виконав акредитовану освітньо-наукову програму 192 «Будівництво та цивільна інженерія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету будівництва і архітектури від «05» травня 2026 року № 81/52-14/90/26 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради — **Юрій КАРПІНСЬКИЙ**, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри геоінформатики і фотограмметрії Київського національного університету будівництва і архітектури;

Рецензент — **Алірза МАМЕДОВ**, кандидат технічних наук, доцент, декан факультету урбаністики та просторового планування Київського національного університету будівництва і архітектури;

Рецензент — **Марія БИВАЛІНА**, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри міського будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури;

Офіційний опонент — **Галина ТАТАРЧЕНКО**, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри міського будівництва та господарства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Офіційний опонент — **Олександр ЗАВАЛЬНИЙ**, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри міського будівництва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

На засіданні «08» липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» **Сергію КОЗАКУ** на підставі публічного захисту дисертації «**Принципи і методи визначення меж охоронних зон пам'яток архітектури**» за спеціальністю 192 «Будівництво та цивільна інженерія».

Дисертацію виконано в Київському національному університеті будівництва і архітектури, м. Київ.

Науковий керівник — **Олександра СИНГАЇВСЬКА**, доктор технічних наук, професор кафедри міського будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертаційне дослідження КОЗАКА Сергія Анатолійовича на тему «Принципи і методи визначення меж охоронних зон пам'яток архітектури» є завершеною, самостійною та ґрунтовною науковою працею.

Дисертаційне дослідження здобувача спрямоване на розроблення науково обґрунтованих принципів і методів визначення меж охоронних зон пам'яток архітектури в різних умовах планування і забудови територій населених пунктів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формалізації підходів до встановлення меж охоронних зон пам'яток архітектури, зокрема в умовах інтенсивних містобудівних перетворень, коли загрози для об'єктів культурної спадщини проявляються не лише у фізичному впливі, а й у порушенні умов їх зорового сприйняття.

У роботі проаналізовано наукові джерела, вітчизняну, зарубіжну та міжнародну нормативно-правову і нормативно-методичну базу у сфері охорони культурної спадщини, а також досвід країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки щодо визначення меж зон охорони пам'яток.

У дисертації розроблено аналітико-геометричний метод визначення оптимальної дистанції зорового сприйняття пам'ятки архітектури, введено поняття коефіцієнтів якості зорового сприйняття, обґрунтовано їх функціональну залежність від кута огляду, а також запропоновано містобудівно-типологічний підхід до просторово-візуальної корекції меж охоронних зон залежно від характеру розміщення пам'ятки в планувальній структурі населеного пункту. Приділено увагу питанням просторово-візуального регулювання режимів використання охоронних зон пам'яток архітектури. Автором обґрунтовано, що режими використання охоронної зони мають формуватися з пріоритетом збереження зорової доступності пам'ятки, а також з урахуванням впливу нового будівництва, реконструкції, благоустрою, озеленення, малих архітектурних форм, тощо.

Наукова новизна дисертації полягає у розробленні науково обґрунтованих положень щодо визначення меж охоронних зон пам'яток архітектури, які базуються на врахуванні закономірностей зорового сприйняття пам'ятки, аналітико-геометричному моделюванні параметрів її огляду, оцінюванні якості візуального сприйняття та аналізі містобудівних умов розміщення пам'ятки в планувальній структурі населеного пункту.

Уперше пам'ятку архітектури як об'єкт спостереження та людину-спостерігача розглянуто, як системну цілісність «людина–середовище», покладену в основу визначення меж і просторової організації охоронних зон пам'яток архітектури з урахуванням психофізичних можливостей людини; розроблено аналітико-геометричний метод визначення меж охоронних зон

пам'яток архітектури; введено поняття коефіцієнтів якості зорового сприйняття пам'ятки архітектури; встановлено залежність контурів і просторової організації охоронної зони від типу розміщення пам'ятки в планувальній структурі міста; запропоновано підходи до внутрішньої об'ємно-планувальної організації території охоронних зон пам'яток архітектури.

Удосконалено методологічний підхід до визначення меж і внутрішньої об'ємно-планувальної організації охоронної зони пам'ятки архітектури, шляхом поєднання аналітико-геометричного методу, методу коефіцієнтів якості зорового сприйняття, аналізу елементів планувальної структури населених пунктів як містобудівних обмежень, а також просторово-візуального регулювання режимів використання охоронних зон.

Практичне значення результатів дисертації полягає у можливості їх використання під час розроблення науково-проектної документації з визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури, у діяльності органів охорони культурної спадщини, органів містобудування та архітектури, під час підготовки містобудівної документації різних рівнів, у навчальному процесі, а також у процесі вдосконалення нормативно-методичної бази у сфері охорони культурної спадщини.

Під час підготовки дисертаційної роботи автором було дотримано принципів академічної доброчесності. Дисертація «Принципи і методи визначення меж охоронних зон пам'яток архітектури» відповідає встановленим вимогам щодо наукового рівня, практичної значущості, оформлення, а також кількості та якості наукових публікацій і повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами. Автор дисертації, КОЗАК Сергій Анатолійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» за спеціальністю 192 «Будівництво та цивільна інженерія».

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, у тому числі: 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до переліку МОН України, та 5 публікацій у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Окремі положення дослідження також відображено у науково-популярному виданні «Управління територією. Заповідник “Стародавній Київ”» (Київ : ВАОКС, 2025), одним із співавторів якого є здобувач. На зазначене видання зареєстровано авторське право, свідоцтво № 135769 від 5 травня 2025 р.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Апостолова-Сосса Л.О., Сердюк О.М., Козак С.А. Дослідження характеристик історичного середовища на прикладі кварталів Подолу в м. Києві // Просторовий розвиток. 2023. Вип. 6. С. 150–164. DOI: 10.32347/2786-7269.2023.6.150-164.
2. Дьомін М.М., Сингаївська О.І., Козак С.А. Видове розкриття пам'яток архітектури як складова визначення їх зон охорони // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2025. Вип. 71. С. 244–263. DOI: 10.32347/2077-3455.2025.71.244-263.
3. Сингаївська О. І., Козак С. А., Гузеєв А. Аналіз теоретичних наукових напрацювань з визначення меж зон охорони культурної спадщини // Містобудування та територіальне планування. 2025. Вип. 89. С. 415–439. DOI: 10.32347/2076-815x.2025.89.415-439.
4. Козак С.А. Концепція охоронного зонування та регенерації території пам'ятки архітектури та містобудування національного значення «Земляні укріплення Цитаделі з бастіонами Київської фортеці» // Містобудування та територіальне планування : наук.-техн. зб. / гол. ред. М. М. Дьомін. Київ : КНУБА, 2025. Вип. 90. С. 319–341. DOI: 10.32347/2076-815x.2025.90.319-341.
5. Козак С.А. Аналіз видового розкриття як метод визначення меж зон охорони: на прикладі пам'ятки архітектури «Водяний млин» у місті Біла Церква // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2025. Вип. 73. С. 287–307. DOI: 10.32347/2077-3455.2025.73.287-307.
6. Сингаївська О. І., Козак С. А., Гузеєв А. Визначення зон охорони пам'ятки архітектури «Земляні укріплення Єлизаветинської фортеці в м. Кропивницький» // Build-Master-Class-2023 (BMC-2023) : conference proceedings, International scientific-practical conference of young scientists, 29.11–01.12.2023, Kyiv, Ukraine. Kyiv : Kyiv National University of Construction and Architecture, 2023. P. 115–116.
7. Козак С. А., Сингаївська О. І., Якимів Р. Я. Аналітико-геометричний метод визначення меж охоронної зони пам'яток культурної спадщини // Розвиток будівництва та житлово-комунального господарства в сучасних умовах : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 6–7 листопада 2025 р., м. Київ / гол. ред. Г. О. Татарченко. Київ : СНУ ім. В. Даля, 2025. С. 163–164.
8. Сингаївська О. І., Козак С. А., Сингаївський П. Охоронні зони пам'яток: принципи організації простору // Build Master Class 2025 : conference proceedings of the International Scientific and Practical Conference, 26–28 November 2025, Kyiv, Ukraine. Kyiv : Kyiv National University of Construction and Architecture (KNUCA), 2025. P. 165–166.

9. Сердюк О. М., Козак С. А. Проблеми збереження всесвітньої культурної спадщини в контексті розвитку історичних міст // Сучасні проблеми та перспективні напрямки інноваційного розвитку міста : зб. тез доп. V міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 листопада 2025 р., м. Одеса. Одеса : Одеська державна академія будівництва та архітектури, 2025. С. 206–207.
10. Козак С. А. Управління об'єктами всесвітньої спадщини, створення органів управління // Інноваційні технології у плануванні територій : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 20–22 листопада 2025 р., м. Одеса. Одеса : Одеська державна академія будівництва та архітектури, 2025.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці, висловили зауваження, а також поставили наступні запитання:

ТАТАРЧЕНКО Галина Олегівна, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри міського будівництва та господарства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля:

1. Скажіть будь ласка, на слайді №34, що ви поклали в основу принципів і методів, чим ви керувалися при їх виборі?

2. При розробці моделі, чи ви пробували використовувати ГІС-інструменти у своїй роботі?

ЗАВАЛЬНИЙ Олександр В'ячеславович, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри міського будівництва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова:

1. Скажіть будь ласка, ви запропонували 4 принципи, а чи особисто ви розробили ці методи і принципи?

2. Чому для визначення охоронної зони недостатньо просто встановити однакові відстані навколо кожної охоронної зони?

3. Ви говорили про аналіз європейського досвіду, чи можемо ми щось взяти (досвід) з якоїсь країни?

МАМЕДОВ Алірза Махмуд огли, кандидат технічних наук, доцент, декан факультету урбаністики та просторового планування Київського національного університету будівництва і архітектури:

1. На слайді №23, як ви визначаєте місце спостерігача? Як технологічно ви вирішуєте, де оптимально знаходитись спостерігачу?

ЧЕРЕДНІЧЕНКО Петро Петрович, доцент кафедри міського будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури:

1. Ви рекомендуєте встановлювати межу охоронної території по якомусь радіусу, чи від меж?

КАРПІНСЬКИЙ Юрій Олександрович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри геоінформатики і фотограмметрії Київського національного університету будівництва і архітектури:

1. На слайді №20 не позначено осі X та Y. Поясніть, що показано на даному графіку лініями регресії, та за які величини відповідають вісі?

2. На слайді № 21 ви користуєтеся термінами «у центрі площі», «у просторі площі», «у фронті забудови площі». Скажіть, це сталі терміни, чи ваші власні?

3. На слайді № 34: ліворуч показано принципи, а праворуч методи. Як правильно прочитати цю схему, саме стрілку переходу між принципами та методами?

Офіційний опонент — доктор технічних наук, професор **ТАТАРЧЕНКО Галина Олегівна**, завідувач кафедри міського будівництва та господарства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Базове методичне положення розділу 2 викликає заперечення. Виводячи розрахункову дистанцію для вертикально-домінантних пам'яток ($H > W$), автор охоплює кутом 30° всю висоту об'єкта й отримує коефіцієнт $K = 1,73$, тоді як для горизонтально протяжних пам'яток ($W > H$) той самий кут 30° застосовано вже до половини ширини (по 15° у кожен бік), звідки $K = 1,87$. Така непослідовність у трактуванні кута огляду для двох морфологічних типів методично не узгоджена: за єдиного підходу обидва коефіцієнти мали б збігатися.

2. Експериментальна частина (метод коефіцієнтів якості зорового сприйняття) потребує повнішого статистичного обґрунтування. У роботі не зазначено загальної кількості респондентів, їх розподілу та критеріїв формування вибірки, не наведено числових значень коефіцієнта детермінації (R^2) і параметрів регресійних рівнянь, а також показників значущості, що не дає змоги повною мірою оцінити надійність установленної логарифмічної залежності.

3. Запропонована розрахункова модель враховує лише один домінуючий габарит пам'ятки (висоту або ширину), фактично зводячи об'ємний об'єкт до плоского фронтального сприйняття. Поза увагою залишаються кутове

(ракурсне) сприйняття, рельєф місцевості, перепади висот та реальне положення видових точок, що обмежує застосовність методу для складних містобудівних ситуацій і потребує застереження.

4. Питання режимів використання охоронної зони бажано деталізувати через конкретні параметри регулювання висотності, озеленення, реклами, освітлення, малих архітектурних форм і тимчасових споруд, оскільки саме ці елементи часто безпосередньо впливають на зорове сприйняття пам'ятки в реальному міському середовищі.

5. У частині містобудівно-типологічного методу просторово-візуальної корекції меж доцільно було б додатково розробити більш формалізований алгоритм вибору оглядових точок, осей, фронтів і зон сприйняття для різних типів планувальних ситуацій.

6. Практичний розділ можна було б посилити покроковою схемою застосування запропонованої методики у складі науково-проектної документації: від збору вихідних даних і польових вимірювань до побудови графічних матеріалів, визначення меж і формулювання режимів використання охоронної зони.

7. У таблицях результатів спостережень (зокрема Таблиця 2.2) трапляються невідповідності між кутом огляду та обчисленою відстанню: для більшого кута наведено більшу відстань до пам'ятки (наприклад, для 50° - 32,24 м, а для 55° - 19,6 м), що порушує монотонну залежність «кут-дистанція» і свідчить про технічні неточності в розрахунках або поданні даних.

Офіційний опонент — кандидат технічних наук, **професор ЗАВАЛЬНИЙ Олександр В'ячеславович**, завідувач кафедри міського будівництва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У розділі 3 наведено практичну апробацію аналітико-геометричного методу на прикладах конкретних охоронних зон пам'яток архітектури. Водночас у роботі варто було б детальніше обґрунтувати вибір саме цих прикладів для аналізу, зокрема пояснити, наскільки вони репрезентують різні типи містобудівних ситуацій та умови зорового сприйняття пам'яток.

2. У підрозділі, присвяченому благоустрою, розглянуто важливі питання організації простору в межах охоронних зон, зокрема добір матеріалів, елементів освітлення, навігації, вуличного обладнання та малих архітектурних форм. Водночас класифікацію допустимих, умовно допустимих і недоцільних елементів благоустрою доцільно було б тісніше пов'язати з режимами використання охоронних зон, щоб посилити її прикладне значення для науково-проектної документації.

3. У тексті дисертації трапляються окремі редакційні неточності, стилістичні повтори та технічні описки, які не впливають на зміст основних положень роботи. Здобувач надав обґрунтовані відповіді на поставлені запитання та зауваження рецензентів і офіційних опонентів. Відповіді здобувача були прийняті членами разової спеціалізованої вченої ради.

Рецензент — кандидат технічних наук, доцент **МАМЕДОВ Алірза Махмуд огли**, декан факультету урбаністики та просторового планування Київського національного університету будівництва і архітектури, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У першому розділі доцільно було б чіткіше розмежувати нормативно обов'язкові вимоги, методичні рекомендації та практичні підходи, що використовуються у вітчизняному й зарубіжному досвіді визначення зон охорони пам'яток. Це посилює порівняльну частину дослідження.

2. Аналітико-геометричний метод, запропонований у другому розділі, є важливим результатом роботи, однак потребує подальшого розширення щодо особливостей його застосування до складних багатокomпонентних пам'яток, ансамблів та об'єктів із нерегулярною силуетною структурою.

3. У частині формування коефіцієнтів якості зорового сприйняття бажано було б детальніше описати організацію експертного оцінювання, склад критеріїв та умови повторюваності результатів, що додатково підвищило б доказовість емпіричної складової дослідження.

4. Запропонована типологія розміщення пам'яток у планувальній структурі міста є корисною, проте в подальших дослідженнях варто розглянути також комбіновані й перехідні містобудівні ситуації, зокрема пов'язані з рельєфом, розкриттям панорам, візуальними коридорами та різночасовою забудовою.

5. У практичній частині роботи доцільно було б ще більш формалізовано показати алгоритм переходу від розрахункової оптимальної дистанції до юридично фіксованої межі охоронної зони з урахуванням меж землекористування, червоних ліній, існуючої планувальної структури, вулично-дорожньої мережі, рельєфу, зон пішохідного сприйняття та інших містобудівних рубежів, які безпосередньо впливають на закріплення меж у графічних матеріалах документації.

6. У тексті дисертації трапляються окремі редакційні, стилістичні та термінологічні неточності, які не впливають на зміст отриманих результатів, але можуть бути усунуті під час остаточного технічного редагування роботи.

Рецензент — кандидат технічних наук, доцент **БИВАЛІНА Марія В'ячеславівна**, доцент кафедри міського будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.4 розглянуто досвід Словенії, Німеччини та Сполучених Штатів Америки щодо визначення меж зон охорони пам'яток. Водночас доцільно було б чіткіше обґрунтувати, чому для порівняльного аналізу обрано саме ці країни та які аспекти їхнього досвіду є найбільш релевантними для адаптації в українській практиці охорони пам'яток архітектури..

2. Метод коефіцієнтів якості зорового сприйняття є важливим результатом роботи, однак потребує дещо ширшого пояснення щодо формування вибірки респондентів, критеріїв вибору точок спостереження та обґрунтування вагових співвідношень між оцінкою загального об'єму пам'ятки і деталізацією її архітектурних елементів..

3. У третьому розділі практична апробація запропонованих методів могла б бути посилена зведеною порівняльною таблицею, у якій для кожного прикладу були б одночасно показані: чинна площа та межі охоронної зони, розрахункові параметри за запропонованим методом, пропоновані межі, підстави їх коригування та очікуваний вплив такого коригування на умови зорового сприйняття пам'ятки.

Результати відкритого голосування:

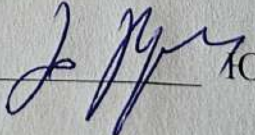
«За» — 5 членів ради,

«Проти» — немає членів ради,

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **КОЗАКУ Сергію Анатолійовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» за спеціальністю 192 «Будівництво та цивільна інженерія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

 Юрій КАРПІНСЬКИЙ

Підпис голови разової
спеціалізованої вченої ради
Юрія Карпінського завідувачую:

Перший проректор

 Юрій ДУДНИК